

Tartalomjegyzék

Tartalomjegyzék	1.
Bevezetés	2.
1. A színes bőrű lakosság jogi és társadalmi helyzete 1865 és 1954 között	5.
2. A perek	11.
2.1. Roberts kontra Boston város	11.
2.2. Plessy kontra Ferguson.....	13.
2.3. Cumming kontra Richmond megyei Iskolatestület	17.
2.4. Berea kontra Kentucky	18.
2.5. Az NAACP	18.
2.6. Gong Lum kontra Rice	19.
2.7. Murray kontra Pearson	20.
2.8. Missouri ex rel. Gaines kontra Canada	21.
2.9. Sipuel kontra Oklahoma Egyetem Tanácstestülete	22.
2.10. Sweatt kontra Painter	23.
2.11. Maclaurin kontra Oklahoma Egyetem Oktatási Testülete	23.
2.12. Brown kontra Topeka Oktatási Testület.....	24.
Összegzés	29.
Irodalomjegyzék	31.

Bevezetés

Dolgozatom célja, hogy az iskolai szegregáció kialakulásának és felszámolásának folyamatát bemutassam az Amerikai Egyesült Államokban. A munka szempontjából fontos elmondani, hogy a vizsgálódás csak az oktatás területére terjed ki, azon belül is az 1849-1954-es időszakra. A munka nem foglalkozik az egyéb területeken zajló diszkriminációval. A tárgyalt időszak utáni események nem képezik a kutatás tárgyát, annak megírása egy másik dolgozat alapja lesz.

A témához kevés magyar nyelvű szakirodalom és forrás van. Közülük fontos ismeretet nyújtott a Zsigmond Anna által írt *Amerika. Társadalom és oktatás. Fordulópontok az amerikai oktatáspolitikában*¹ című munkája. A történeti háttérhez jól használható egyetemi tankönyv a Sellers, May, McMillen szerzőtrió által írt *Az Egyesült Államok története*,² valamint Magyarics Tamás *Az Amerikai Egyesült Államok története* című munkája.³ Az amerikai források magyar nyelvű tára a Bödy Pál és Urbán Aladár szerkesztette *Szöveggyűjtemény az Amerikai Egyesült Államok történetéhez: 1620-1980* című munka.⁴

A dolgozat megírásához főként idegen nyelvű szakirodalmat használtam fel. Az afroamerikaiak jogi helyzetének ábrázolásához számottevő ismeretet nyújtott a Samuel Eliot Morison által írt *The Oxford History of the American People*,⁵ Chad Alan *Citizens and Paupers: Relief, Rights, and Race, from the Freedmen's Bureau to Workfare*,⁶ Viktor Jilly *We shall Overcome!*⁷ és Richard H. Pildes *Democracy, Anti- Democracy, and Canon* című munkája.⁸ A perek megismeréséhez felhasználtam többek között a Nikki L. Brown és Barry Stentiford által összeállított *The Jim Crow Encyclopedia* egyes részeit,⁹ Michael J. Klarman *From Jim Crow to Civil Rights*,¹⁰ Tim Mcneese *Brown V. Board of Education: Integrating*

¹ Zsigmond Anna: *Amerika. Társadalom és oktatás. Fordulópontok az amerikai oktatáspolitikában*. Budapest: Gondolat kiadó, 2005.

² Sellers, Charles, May Henry, McMillen, Neil R. (ford. Hahner Péter): *Az Egyesült Államok története*. Budapest: Maecenas: Talentum, 1999.

³ Magyarics Tamás: *Az Amerikai Egyesült Államok Története. 1914-1991*. Kossuth Kiadó, 2008.

⁴ Bödy Pál, Urbán Aladár (szerk.): *Szöveggyűjtemény az Amerikai Egyesült Államok történetéhez: 1620-1980* (ford. Gál Zoltán et al.), Budapest- Pécs: Dialóg Campus, 2001.

⁵ Morison, Samuel Eliot et al: *The Oxford History of The American People*. New York: Oxford University Press, 1965.

⁶ Goldberg, Chad Alan: *Citizens and Paupers: Relief, Rights, and Race, from the Freedmen's Bureau to Workfare*. Chicago: The University Press of Chicago, 2007.

⁷ Jilly, Viktor: „*We shall overcome!*” *Civil rights movement in the United States*. Print Invest Magyarország-H ZRT., 2012.

⁸ Pildes, Richard H.: *Democracy, Anti- Democracy, and Canon*. In: *Constitutional Commentary*, Vol 17., 2000.

⁹ Brown, Nikki L. M. és Stentiford, Barry M.: *The Jim Crow Encyclopedia*. Greenwood Publishing Group, 2008.

¹⁰ Klarman, Michael J.: *From Jim Crow to Civil Rights: The Supreme Court and the Struggle for Racial Equality*. Oxford University Press, 2006

*America's Schools*¹¹ és Ronnie Bernard Tucker *Affirmative Action, The Supreme Court, and Political Power in the Old Confederacy*¹² című munkáit. Ezek a könyvek nagymennyiségű forrás-, és tényanyaggal rendelkeznek, így nagy segítséget nyújtottak az egyes bírósági tárgyalások megértéséhez.

Az esetekről a korabeli sajtóban megjelent cikkek gyűjteményének megismerését a Thomas J. Davies által szerkesztett *Landmarks of the American Mosaic, Plessy v. Ferguson* című könyv segítette.¹³

A perek megismeréséhez több internetes forrás is segítségemre volt, amelyek közül a legjelentősebb az Egyesült Államok nemzeti archívuma, a <http://www.archives.gov/> volt. Sok információt találtam a <http://www.pbs.org/>, az Amerikai Egyesült Államok közszolgálati televíziós csatornájának weboldalán is.

A munka és az események megértéséhez fontos kitérni a perek jogi hátterére. A felperesek védőügyvédjei gyakran hivatkoztak az amerikai alkotmány tizenharmadik, tizennegyedik és tizenötödik kiegészítéseinek megsértésére. Az 1865-ös XIII. cikkely eltörölte a rabszolgaságot,¹⁴ az 1868-as XIV. megadta az állampolgárságot,¹⁵ az 1870-es XV. cikkely pedig a szavazati jogot garantálta a színes bőrű lakosság számára.¹⁶ A legtöbb bírósági kereset a tizennegyedik kiegészítés következő sorainak teljes figyelmen kívül hagyására alapozott: „[...] törvénykezés során az államok senkitől nem tagadhatják meg a törvények nyújtotta egyenlő jogvédelmet.”¹⁷

A bírósági esetek kapcsán érdemes megemlíteni, hogy a felperesek a polgári ügyeiket az államok kerületi bíróságairól indították. Egyes esetekben három-tagú kerületi bíróságok is léteztek. Különleges viták során hívták őket életre, megbízatásuk az ügy végéig tartott. Amennyiben az egyik pereskedő fél elveszítette a tárgyalást, úgy a fellebbviteli bírósághoz fordulhatott, amelynek jogában állt az alsóbb bíróság döntését megfordítani. Ha itt sem született megfelelő megoldás az üggyel kapcsolatban, úgy legtöbb esetben az Egyesült

¹¹ Mcneese, Tim: *Brown V. Board of Education: Integrating America's Schools*. New York: Infobase Publishing, 2007.

¹² Tucker, Ronnie Bernard: *Affirmative Action, The Supreme Court, and Political Power in the Old Confederacy*. University Press of America, 2000.

¹³ Davies, Thomas J.: *Landmarks of the American Mosaic. Plessy v. Ferguson*. ABC-Clio, 2012.

¹⁴ Mitchell, Ralph: *Az Egyesült Államok Alkotmánya. Történet, dokumentum, mutatók*. Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó, 1995. 142.

¹⁵ Mitchell 1995, 143.

¹⁶ Mitchell 1995, 144.

¹⁷ Mitchell 1995, 144.

Államok Legfelső Bíróságához fordultak. Ez ma is az igazságszolgáltatás legfelső fóruma, szövetségi és alkotmányos kérdésekben is döntenek.¹⁸

A perek kapcsán érdemes megemlíteni a szegregáció felszámolásáért folytatott harc egyik legkiemelkedőbb alakját, Thurgood Marshallt. 1908-ban született Baltimore-ban, majd 1933-ban szerzett jogi diplomát a Howard Egyetemen (Washington D.C.). 1934 és 1961 között az NAACP¹⁹ ügyvédje, majd jogi tanácsadója volt. Harminckét ügyben képviselte ügyfeleit a Legfelső Bíróság előtt. 1967-ben az a megtszletetés érte, hogy Lyndon B. Johnson elnök az első afroamerikaiként kinevezte őt az Egyesült Államok Legfelső Bíróságának tagjává.²⁰

A dolgozat első fejezete a színes bőrű társadalom jogi és társadalmi helyzetét kívánja bemutatni. A fejezet kitér a felszabadított rabszolgák jogi helyzetének problémájára a polgárháború utáni időszakban, valamint annak megváltozására és az ún. Jim Crow²¹ törvények által jellemzett időszakra, amikor a színes bőrűeket az élet minden területén diszkriminálták. A tárgyalt időszak végét a döntő jelentőségű, az oktatási szegregációt felszámoló 1954-es Brown kontra Topekai Oktatási Testület per jelenti.

A második fejezetben egyenként kívánom bemutatni a tizenegy bírósági pert, amelyek lépcsőről-lépésre precedenseken keresztül megalapozták a polgárjogi mozgalom győzelmét az oktatási szegregáció felszámolásában. Minden egyes eset kis lépéssel járult hozzá a megkülönböztetés megszüntetéséhez, amely lökést adott az egyéb területeken tapasztalt diszkrimináció létének megkérdőjelezéséhez is.

¹⁸ Murphy, Walter F.: *American Constitutional Interpretation. Third Edition.* New York: Foundation Press, 2003. 1587-1590.

¹⁹ A National Association for the Advancement of Colored People az egyik legrégebbi és legbefolyásosabb polgárjogi szervezet az Amerikai Egyesült Államokban. Bővebben a 2. fejezetben.

²⁰ <http://www.history.com/topics/black-history/thurgood-marshall> Utoljára letöltve: 2014. 11.12.

²¹ Jim Crow nem egy valódi személy volt, mégis milliók életére gyakorolt hatást a 19-20. században. Egy képzelt déli ültetvényes rabszolgája volt, akit negatív tulajdonságokkal és sztereotípiákkal ruháztak fel.

1. A színes bőrű lakosság jogi és társadalmi helyzete 1865 és 1954 között

Több mint száz éve, hogy felszámolták az Egyesült Államokban a rabszolgaságot, de még napjainkra sem sikerült a faji diszkriminációt megszüntetni napjainkig. Az 1861-1865 között zajló amerikai polgárháború jelentette a fordulópontot a színes bőrű társadalom jogi helyzetében. Már a háború előtt is voltak szabad feketék és felszabadítottak, akiket gazdájuk tett szabaddá, tömegesen azonban 1865 után váltak személyükben szabaddá.

Az 1862. szeptember 22-én Abraham Lincoln elnök által kiadott híres Emancipációs kiáltványban a következőket fogalmazták meg: *„hogya az Úr 1863. esztendejének január 1. napjával mindazon személyek, akiket rabszolgaként tartanak bármely államban vagy valamely állam egy megjelölt részén, melynek népe fellázadt az Egyesült Államok ellen, mostantól kezdve és mindörökre szabadok.”*²² Ennél fogva tehát az elszakadt államok területén élő színes bőrű rabszolgák személyükben szabaddá váltak. Ez azonban nem jelentett megoldást a problémáikra.

1865 márciusában, röviddel a háború vége előtt Lincoln elnök és a kongresszus elfogadta a Felszabadítottak Hivatalának tervét és létrehozta azt. A szervezet hivatalos célja a Konföderáció területéről menekült fehérek és a felszabadított rabszolgák támogatása volt. A felszabadítottaknak se földjük, se pénzük, se iskolázottságuk nem volt. Tömegesen vándoroltak a városokba a jobb élet reményében. Itt azonban nem, hogy munkát, de támogatást sem kaptak. Ráadásul az irántuk érzett diszkrimináció sem tűnhetett el egyik napról a másikra. A Hivatal ezt a helyzetet kívánta orvosolni. Az intézmény 1872-ig működött, majd pénzhányra hivatkozva megszüntették.²³ Működése alatt három, a meghosszabbítására és működési körére vonatkozó törvényt hoztak. Évente két millió dollárt költött orvosi célokra, négy és fél millió dollárt pedig ruháztatásra és élelemre. A szervezet orvosokat alkalmazott és kórházakat alapított. Országszerte több, mint ezer (köztük egy tucat felsőfokú) iskolát szervezett meg. Külön bíróságokat szerveztek az afroamerikaiak számára, ahol elfogadták tanúvallomásukat. A munkához való joguk értelmezésében és érvényesítésében is segítséget nyújtott a Hivatal.

Ezzel párhuzamosan azonban ki is használták a felszabadított rabszolgákat. Mivel munkát csak kisebb részük tudott szerezni a városokban, így nagy részüknek nem volt más választása, mint a mezőgazdaságban elhelyezkedni. Itt azonban előnytelen szerződések

²² Bódy-Urbán 2001, 193-194.

²³ Zsigmond 2005, 87.

aláírására kényszerítették őket. Földet nem kaptak, miközben 1862 és 1872 között a szövetségi kormány több millió *acre* (1 *acre* = 0,4 ha) földet és dollárt áldozott például a vasútépítésekre, így csak bérelték azt. A vetőmagot és a szerszámokat a bérlő adta, a termény nagy részét azonban a föld (fehér) birtokosa vette el. Ráadásul, amíg nem rendezték tartozásaikat és nem töltötték ki a szerződésben meghatározott időt, addig nem hagyhatták el a földeket. Aki mégis megpróbálkozott ezzel, azt a Hivatal, állami segítséggel kényszerítette vissza (büntetés mellett) dolgozni. Ez a rendszer a déli ültetvényesek számára olcsó munkaerőt biztosított, amire nagy szükségük is volt a rabszolga-felszabadítás után.²⁴ Bevezették az ún. csavargási (vagrancy) törvényt, amely azokra a fekete bőrűekre vonatkozott, akiknek sem bejelentett lakóhelyük, sem munkájuk nem volt.²⁵ Bírság fizetésére kötelezték őket, amit azonban fizetés hiányában nem tudtak kifizetni, így börtönbe kerültek.²⁶

A polgárháborút követően Andrew Johnson elnök többször is a volt rabszolgák védelmében hozott döntések ellen lépett fel. Egyre jobban elmélyült az elnök és a Kongresszus ellentéte, amely Johnson vétó-lépéseiben mutatkozott meg a legjobban. 1866-ban a Hivatal hatáskörének kibővítését, majd a tizennegyedik alkotmánykiegészítés elfogadását állította meg. 1866 novemberére a kongresszusi választásokon a republikánusok kerültek kétharmados többségbe. Johnson elnök kezéből gyakorlatilag kivették az irányítást. Első lépésként a volt konföderációs államok katonai megszállásáról döntöttek,²⁷ majd elfogadták a már említett, a felszabadítottak állampolgárságát megadó tizennegyedik cikkelyt. 1870-ben újabb lépést tettek a színes bőrű lakosság integrációjára, a tizenötödik alkotmánykiegészítés megadta számukra a szavazati jogot.²⁸ Ezzel párhuzamosan sorra alakultak a különböző szervezetek – közülük a legismertebb a Ku Klux Klán -, amelyek célja az idegenek és a feketék elleni erőszakos fellépés volt. A déli konzervatív vezetők Ulysses S. Grant elnök alatt visszaszerezték pozícióikat a volt konföderációs államokban, 1877-re elérték, hogy az utolsó északi seregek is elhagyják a megszállt területeket.

A 19. század utolsó harmadára olyan vezetők kerültek hatalomra a déli államokban, akik ellehetlenítették a tizenötödik alkotmánykiegészítés érvényesülését. Ezt különböző korlátozásokkal érték el, mint az írástudás kritériuma, a választási adó, vagy a nagyapa-

²⁴ Goldberg 2007, 34-44.

²⁵ Vorenberg, Michael: *Final Freedom. The Civil War, the Abolition of Slavery, and the Thirteenth Amendment*. Cambridge University, 2004. 230.

²⁶ Sellers-May-McMillen 1999, 191.

²⁷ A radikális republikánusok faji zavargásokról értesültek a volt konföderációs államok területén, így a társadalmi átalakulás biztosítása érdekében megszállták a területeket, amelyeket katonai körzetekre osztottak.

²⁸ Sellers-May-McMillen 1999, 191-193.

klauzula alkalmazása, amely kikötötte, hogy csak az szavazhat, akinek már a nagyapja is szavazati joggal rendelkezett, ami volt rabszolgák esetében teljesen kizárt volt.²⁹

Az 1873-as ún. Slaughterhouse-ügy³⁰ kapcsán a Legfelső Bíróság kimondta, hogy az alkotmány tizennegyedik cikkelye nem védelmezi az egyéneket az államok hatalmától. Ezt használták később fel a volt rabszolgák ellen is. Ennek és más, a színes bőrűek jogi helyzetét csorbító intézkedéseknek kívánt véget vetni az 1875-ös polgárjogi törvény, amely fajra és bőrszínre való tekintet nélkül kívánta a szálláshelyek, fogadók, a tömegközlekedés, színházak és más szórakozóhelyek használatát kiterjeszteni az ezekből – jogtalanul - kizárt színes bőrűekre is. 1883-ban azonban az Egyesült Államok Legfelső Bírósága felszámolta az 1875-ös törvényt és kijelentette, hogy a tizennegyedik alkotmánykiegészítés nem tiltja az egyén számára a diszkrimináció alkalmazását.³¹

Az Jim Crow törvények a rekonstrukció (1865-77) időszakának végén jelentek meg a szegregáció fenntartására és folytatásaként³². Elsődleges céljuk a színes bőrű lakosság szavazati jogának korlátozása volt, amely később kiterjedt más területekre is.³³ Ezek a diszkriminációs törvények és rendeletek állami és helyi szinten 1964-ig *de jure* előírták a színes bőrűek megkülönböztetését a közintézményekben és közszolgáltatásokban, így az oktatásban, a közegészségügyben, a tömegközlekedésben, a vendéglátóhelyeken, a nyilvános mosdókban, illetve a hadseregben is.³⁴

Az Jim Crow törvények megjelenésével párhuzamosan a felszabadítottak helyzete rosszabbodott. 1875 és 1890 között a volt rabszolgákat bizonyos területeken (iskolák, templomok) nem korlátozták személyi szabadságukban. Ez azonban néhány év alatt megváltozott. A szabályozás először a tömegközlekedésben jelent meg, a járműveken, a várótermekben, mosdókban, szórakozóhelyeken (pl. cirkuszokban, színházakban), végül a gyárakban. A fehér ápolóknak megtiltották, hogy színes bőrűeket lássanak el és fordítva. Fekete fodrászok nem vághatták fehér gyerekek haját, a színes bőrűek nem ehettek együtt fehérekkel, például éttermekben egy helyiségben nem lehetett egyszerre kiszolgálni fekete és

²⁹ Sellers-May-McMillen 1999, 195-196.

³⁰ 1869-ben Louisiana állam New Orleans-ben egy társaság kezébe adta a vágóhid működtetésének jogát. A többi, kisebb vágóhidak működését megtiltotta. A felperes hentesek keresetét 1873-ban a Legfelső Bíróságon is elutasították. Arra hivatkozva, hogy a tizennegyedik alkotmánykiegészítés semmilyen kiváltsággal vagy mentességgel nem védelmezi meg az egyént az államok hatalmától. Sellers-May-McMillen 1999, 197.

³¹ Sellers-May-McMillen 1999, 196.

³² A polgárháború végén a rabszolgasághoz hasonló intézkedéseket foganatosítottak, amelyeket a szakirodalom fekete törvények néven ismer. Zsigmond 2005, 87.

³³ Zsigmond 2005, 45.

³⁴ <http://www.pbs.org/wnet/jimcrow> Utoljára letöltve: 2014. 10.15.

fehér vendéget Georgia államban, felszabadított sofőrök nem vihetek fehéreket.³⁵ Az államok korlátozták a házasságot a színes bőrű és fehér személyek között. A börtönökben is szegregálták a feketéket, Mississippi államban külön cellákat és étkezőket tartottak fenn számukra.³⁶ Gyakran kijárási tilalmat léptettek életbe ellenük este tíz óra után. Az amerikai életvitelhez tartozó lőfegyvert egyáltalán nem viselhettek. Ezzel párhuzamosan azt az elvet kezdték erősíteni, miszerint a felszabadítottak csak másodlagos állampolgárok. Ehhez kapcsolódóan gúnynevekkel illették az afroamerikaiakat. Ha szembejött velük egy fehér az utcán, ki kellett térniük előle. Tanúvallomásaikat nem fogadták el a fehérekkel szemben a bíróságokon. Az összes felszabadítottnak használni kellett a fehér bőrűek megszólításakor – még a legalsóbb osztálybeli esetén is -, a Mr., Sir, és Ma'am szavakat. Őket viszont csak úgy szólították, hogy boy, girl, uncle, aunt (fiú, lány, bácsi, bátya, néni). Afroamerikai férfi semmilyen módon nem közeledhetett fehér nőhöz, mert erőszak vádjával azonnal meglincselhették.³⁷ 1890 és 1910 között a korábbi tizenegy konföderációs államból tíz - kezdve Mississippivel -, új törvényeket és alkotmányokat vezetett be. Louisiana államban 130334 színes bőrű szavazó volt a 19. század 70-es éveiben,³⁸ 1900 bár azonban a fekete lakosság volt nagyobb számban, mégis csupán 5320-an szavazhattak. 1910-re csak a fekete lakosság 0,5%-a – alig 800 fő - szavazhatott. 1896 és 1904 között Észak-Karolinában egyetlen felszabadított sem szavazhatott. Akik nem szavazhattak, azok nem lehettek esküdtek, és nem viselhettek hivatal sem. Teljesen kizárták őket a politikai életből.³⁹

Az oktatás területe sem maradt ki a megkülönböztetésből. Fehér és fekete diákok nem járhattak egy intézménybe, bár voltak kivételek, főleg északon. Létrehoztak csak színes bőrűeknek fenntartott iskolákat, de azok minősége, így a tanárok fizetése, az oktatás és a tananyag színvonala messze elmaradt a fehérek számára fenntartott iskolákétól. Ráadásul ezekből sokkal kevesebb volt, így sokak számára csak nehezen, vagy nem voltak megközelíthetőek. A színes bőrű közösségek többször is próbálkoztak a helyzet javításával, de nem volt hozzá megfelelő jogi eszközük. Fekete csoportok tiltakoztak a szegregált iskolákban meglévő egyenlőtlenségek miatt, bojkottáltak több tanévet is, például Altonban (Illinois) 1897-1908 között, vagy East Orange-ban (New Jersey) 1899-1906 között.⁴⁰ Az állam kihasználta őket, adót vetett ki rájuk, a befolyt összeget pedig több esetben is a

³⁵ Lomotey, Kofi (szerk.): *Encyclopedia of African American Education*. 1. kötet. SAGE Publications, 2010. 202.

³⁶ Jilly 2012, 5.

³⁷ 1892-ben 155 felszabadítottat ért ez a vád. Morison 1965, 793.

³⁸ Morison 1965, 792.

³⁹ Pildes 2000, 303.

⁴⁰ Zsigmond 2005, 89.

fehéreknek fenntartott intézmények fejlesztésére költötte. Több évtizedbe tellett, mire az afroamerikai közösségek érdemben fel tudtak lépni az oktatási szegregáció ellen.

1909-ben a Nemzeti Szövetség a Színesbőrű Emberek Fejlődéséért, NAACP (lásd a második fejezetben) létrejöttével egy hivatalos szervezet vette kezébe a feketék jogainak védelmét. Minden téren próbáltak harcolni a kirekesztés és a korlátozások ellen. A 20. század első felében azonban ezt csak részlegesen sikerült elérni. Voltak sikereik, főleg az oktatás területén, de 1954-ig nem történt jelentős áttörés.

A 20. század első felében nagyszámú déli színes bőrű vándorolt az északi államokba. A jobb élet reményében telepedtek le a városokban és főként ipari munkát vállaltak. A déli ültetvényesek ennek következtében elvesztették az olcsó munkaerőt. Ennek meggátolására gyakran erőszakos eszközöket is felhasználtak. A hatóságokkal együtt kemény feltételeket támasztottak a kivándorlással szemben. Az ország nagy ipari településein több mint két millió színes bőrű dolgozott. Ezek közül csupán 4 % csatlakozott szakszervezetekhez, így ezen a területen is szervezetlenek maradtak a csoportjaik. Sokkal kevesebb bért kapnak, mint a fehér munkások, és többet, keményebben dolgoznak.⁴¹

Az első világháború alatt nagyon sok afroamerikai kapott munkát gyárakban, a mezőgazdaságban az északi államok területén. A fehér férfiak nagy része a háborúban vett részt, így helyüket elfoglalhatták a színes bőrűek, a nők és a spanyol ajkúak. A világháború végével újra kiszorultak ezekből a munkakörökből.

A második világháború alatt hasonló helyzet állt elő. Mivel a fehér férfiak nagy része ismét a háborúban harcolt, így munkahelyeik megüresedtek, ezek betöltésére pedig a korábban említett csoportok kerültek. A New Deal nyomán azonban ebben az időszakban lehetőség nyílt az egyenlő munkalehetőségek biztosítására. Rooseveltnél „Vonulj Washingtonba” mozgalomnak hatására sokan költöztek a fővárosba. A második világháborúban már nagyobb számban részt vettek afroamerikaiak is, de közülük keveseket léptettek elő tisztnek, és változatlanul csak külön egységekben szolgálhattak.⁴²

A 20. században egyre több északi fehér gondolta úgy, hogy ideje lenne a színes bőrűek helyzetére megoldást találni. A második világháború után az USA külpolitikájában változás állt be. A faji diszkrimináció megszüntetését szorgalmazták a világban, miközben

⁴¹ http://epa.oszk.hu/00400/00458/00262/1931_02_5412.html Utoljára letöltve: 2014. 11.09.

⁴² Sellers-May-McMillen 1999, 326.

saját határaikon belül ugyanúgy alkalmazták azt, mint más országok. 1948-ban Truman elnök felszámolta a szegregációt a hadseregben. A bíróságok egyre több, az afroamerikaiak számára kedvező döntést hoztak. 1954-ben végül sor került az „elkülönített, de egyenlő” elv jogi megsemmisítésére.

2. A perek

2.1 Roberts kontra Boston város

A rabszolga felszabadítás kezdeti dátumát 1863. január elsejéhez kötik az Egyesült Államokban Lincoln elnök Emancipációs Kiáltványa miatt, mégis, a dolgot szempontjából egy korábbi időpontot is meg kell vizsgálnunk. Ez az 1849-es Roberts kontra Boston város ügy, melynek nagy jelentősége volt a szegregációt megszüntető mozgalom történetében. Az eset felperese Sarah C. Roberts, öt éves színes bőrű kislány volt, akinek édesapja Benjamin F. Roberts beperelte a várost, mivel lányának nagy távolságot kellett megtennie, hogy elérjen egy csak feketéknek fenntartott iskolába, holott a közelükben több másik iskolát is könnyen talált volna. Az esethez az is hozzátartozott, hogy a felperes az Abiel Smith Általános iskola közelében lakott, ahonnan korábban Sarah-t erőszakkal eltávolították, hivatkozva bőrének színére. A kislány két fekete védőügyvédje - Charles Sumner és Robert Morris minden jogi lehetőséget megpróbált,⁴³ azonban Lemuel Shaw bíró az alperes, a város javára döntött. Ennek értelmében a felperesnek a hozzá legközelebbi szegregált iskolába kellett járnia. Ezzel azonban nem ért véget az eset, Benjamin Roberts a Legfelső Bíróságra vitte az ügyet, ahol 1855-ben a javára ítélték. A döntés értelmében a megkülönböztetés tiltott volt minden általános iskolában, ráadásul a károkat szenvedett tanulókat kártérítés illette meg.⁴⁴ Hiába fogadta el a határozatot a bíróság, országszerte nem tartották be azt az államok. New York városában 1900-ig illegális volt a szegregáció, mégis alkalmazták.⁴⁵

Az első színes bőrűeknek fenntartott iskolát 1822-ben nyitották Philadelphiában. Új-Észak Angliában, ahol a színes bőrű lakosság aránya magasabb volt, mint más régiókban, a színes bőrű diákok egy iskolába jártak a fehérekkel, de a nagyobb városi központokban a fehér és a fekete tanulók elkülönített iskolákba jártak. Az Ohio állambeli Oberlin College a kezdetek (1830-as) óta fekete diákok számára volt fenntartva. A déli felszabadítottak számára főként ipari iskolákban volt lehetőség tanulni. Clinton Fisk tábornok⁴⁶ hasonló jellegű intézményt hozott létre 1866-ban Nashville-ben. Mások, a színes bőrűekkel szimpatizálók és

⁴³ Hivatkoztak az iskolai testület 1848. január 12-én tartott ülésére, melyen megállapították, hogy a fehér diákoknak nem mindig, vagy nem szükséges a lakóhelyükhöz legközelebbi általános, vagy középiskolai intézménybe járniuk. Hivatkoztak továbbá arra, hogy az amerikai alkotmány, és különösképpen Massachusetts állam alkotmánya értelmében minden ember, megkülönböztetés nélkül (színre vagy fajra), egyenlő a törvény előtt. <http://brownvboard.org/sites/default/files/opinion-roberts.pdf> Utoljára letöltve: 2014. 11.12.

⁴⁴ <http://massmoments.org/teachers/primedoc.cfm?pid=47> Utoljára letöltve: 2014. 10.08.

⁴⁵ Morison 1965, 532.

⁴⁶ Clinton Bowen Fisk, a polgárháború után a Felszabadítottak Hivatalának biztosa volt Kentucky és Tennessee államokban. Nevéhez fűződik egy integrált intézmény létrehozása, mely később az ő nevét felvéve vált egyetemmé.

az afroamerikaiak is hoztak létre iskolákat a hátrányos helyzetű lakosság oktatásának céljából, így 1868-ban Samuel Armstrong Virginiában⁴⁷, illetve Booker T. Washington⁴⁸ Alabamában.⁴⁹

A Felszabadítottak Hivatala is számos módon próbált a volt rabszolgák oktatási helyzetén javítani. Az egészségügyi ellátás, a röghöz kötés elleni fellépés mellett iskolákat és tanárképzőket is alapított. Munkája során számos északi színes bőrű tanárt juttatott el a jóval elmaradottabb déli államokba, ahol megkezdődhetett a frissen felszabadítottak felzárkóztatása. A helyi tanárokkal kiegészülve az oktatási testület megkezdhette munkáját az új tanévben. A következő táblázat az 1868. évi állapotokat tükrözi:

Állam	Fehér tanárok	Fekete tanárok
Maryland/ Delaware	260	414
Virginia	818	837
Észak- Karolina	582	863
Dél- Karolina	178	205
Georgia	378	298
Florida	112	110
Mississippi	124	69
Louisiana	252	291
Texas	65	48
Arkansas	80	68
Tennessee	403	345
Kentucky	385	503
Missouri/ Kansas	154	162

⁴⁷ Samuel Armstrong alezredes, a polgárháború hőse volt. A nyolcadik és kilencedik színes bőrű ezredet vezette 1863-ban. A háború után csatlakozott a Felszabadítottak Hivatalához, majd 1868-ban megalapította a Hampton Gazdasági és Mezőgazdasági Intézetet – későbbi nevén Hampton Egyetem -. <http://www.hamptonu.edu/about/armstrong.cfm> Utoljára letöltve: 2014. 11.02.

⁴⁸ Booker T. Washington rabszolgaként született, majd Samuel Armstrong gyámsága alatt tanult a Hampton Intézetben, ahol később tanított is. Alabamában, Tuskegee városban alapított a hamptoni iskola mintájára egy színes bőrűeknek fenntartott intézményt 1881-ben. http://www.pbs.org/wnet/jimcrow/stories_people_booker.html Utoljára letöltve: 2014. 11.02.

⁴⁹ Williams, Heather Andrea: *Self- taught. African American Education in Slavery and Freedom*. Chapel Hill: University of North Carolina Press, 2007. 52.

A táblázatból jól látszik, hogy a hivatal bizonyos államokban, így Virginiában, vagy Kentucky-ban nagyszámú színes bőrű tanárt alkalmazott. Ezeknek a tanároknak a nagy része önmagát képezte a polgárháború után.⁵⁰

A 19. század végén került sor a század második felére jellemző, a volt rabszolgák mindennapjait meghatározó, a korábbi rabszolgaságra emlékeztető intézkedések törvényes keretek közé helyezésére.

2.2 Plessy kontra Ferguson

„Kedd este, Cain nyomozó egy Plessy nevű négert tartóztatott le a kelet louisianai vonaton, mert az megsértette az 1890. évi 111-es törvény második bekezdését, amely az elkülönített autóbuszokra vonatkozik. [...] A férfi tegnap megszakította az eljárást és 500 dollár óvadék ellenében szabadlábra került.”⁵¹

1892. június 7-én Homer Plessy és tizenhét társa, az úgynevezett Állampolgárok Társasága azt tervezte, hogy teszteli a Jim Crow-féle törvények alkotmányosságát az állami közlekedésben. Arra voltak kíváncsiak, vajon alkotmányos-e az elkülönített vagonok működtetése? A kérdés alapját a 14. alkotmánykiegészítés egyenlőségi záradéka adta. De vajon ki is volt Homer Plessy, akinek a neve összeolvadt a Jim Crow- érával, és ki volt Ferguson, aki az „elkülönített, de egyenlő” elvnek hitelt adott?

Homer Plessy 1863. március 17-én szabad emberként született New Orleans-ban, Louisianában. Már a szülei is szabadok voltak, azonban a férfi 1/8 részben afrikai származású volt, ami külsőre nem látszott rajta. 1868-ban az államban a felnőtt férfiak diszkrimináció nélkül, a választási illeték megfizetése után szabadon szavazhattak, 1869-ben a Louisiana volt az egyetlen déli állam, amelyik integrált iskolákat működtetett és 1870-ben engedélyezte a különböző fajokhoz tartozók közötti házasságot. 1879-ben, Homer tizenhét éves lett és cipésznek tanult, amiben sikeressé vált, majd mostohatestvérével létrehoztak egy cipész vállalkozást. 1887-ben egyre jobban foglalkoztatta a szegregáció elleni harc. Plessy egy ötven fős társaság, az Igazság, Védelmező, Oktatási és Társadalmi Klub (Justice, Protective, Educational, and Social Club) alelnöke lett. Úgy döntöttek, majd ők megreformálják az oktatást. A demokraták nyomására az iskolatestületek az 1880-as években számos iskolát zártak be több hónapra szűkös anyagi körülményeikre való hivatkozással. A New Orleans egyházközség iskoláiban sürgették a szegregációt a színes bőrű és a fehér diákok között.

⁵⁰ Williams 2007, 99.

⁵¹ 1892. június 9. Medley, Keith Weldon: *We as Freeman. Plessy v. Ferguson*. Louisiana: Pelican Publishing, 2012. 13.

Számos csoport próbálta visszajára fordítani a megkülönböztető lépéseket, azonban ezek mind sikertelenek voltak. Az állami iskolák egész szemeszterre történő bezárása az anyagi körülményeik miatt a problémák eszkalálódásához vezetett. A diákok nagy része az utcán töltötte mindennapjait, a tehetősebbek magániskolába kerültek. Plessy és klubja a városi lakosság körében próbált támogatást szerezni az ifjak megsegítésére, és végül többen is pénzügyi támogatást nyújtottak.⁵²

1890-ben Louisiana törvényhozása elfogadta az elkülönített vonatok törvényét. Homer és társai elhatározták, hogy próbára teszik mind az állam, mind az Egyesült Államok törvénykezését és alkotmányosságát.⁵³

Az ügy részleteinek vizsgálata előtt érdemes az alperes életéről is néhány szót szólni. 1865-ben Louisiana államba települt át Bostonból, hogy ügyvédi állást találjon. Francis T. Nicholls, az állam új kormányzója nagy reményeket fűzött a fiatal jogászhoz, így őt javasolta az állami törvényhozásban megüresedett New Orleans-i képviselői helyre. 1891-ben a büntetőjog felé orientálódott. Rövid idő alatt a város kiemelkedő alakjává vált, demokrata jelöltek mellett tette le voksát. Murphy Foster szenátor kormányzói székért folyó kampányának egyik jelentős alakja volt. Miután a szenátor kormányzó lett, megjutalmazta Fergusont, akit egy megüresedett bírói székbe ültetett. 1892. július 5-én került hivatalba, nem sokkal a döntő jelentőségű ügy előtt.⁵⁴

1892. június 7-én Homer Adolph Plessy vásárolt egy első osztályú vonatjegyet és felszállt a Kelet-Louisianai Társaság vonatjára New Orleansban. Célja az volt, hogy letartóztassák, és ezzel felhívja a figyelmet az 1890-ben hozott döntés alkotmányellenességére. Miután a vonat elindult, a kalauz kérte Plessy jegyét, aki felmutatta azt, majd kihangsúlyozta, hogy ő 1/8 afrikai származású. Ekkor a jegykezelő felszólította az utast, hogy menjen át a színes bőrűeknek fenntartott kocsiba. Homer Plessy azonban nem volt hajlandó elhagyni a csak fehéreknek fenntartott vagon, mire a kalauz rendőrt hívott, aki húsz perccel az indulás után, délután 4 óra 35 perckor leszállította. Cain nyomozó a közeli rendőrsre vitte Plessy-t. Az elkülönített járművekre vonatkozó törvény 111. bekezdésének megsértésével vádolták meg. Társai a hír hallatán azonnal az őrre siettek és meggyőzték Moulin bírót, hogy óvadék ellenében engedje el Homert.⁵⁵

1892. október 11-én Homer Plessy idézést kapott Ferguson bírótól. A vád a korábban említett elkülönített járművekre vonatkozó törvény megsértése volt. Két nappal az idézés

⁵² Medley 2012, 24-34.

⁵³ Medley 2012, 35.

⁵⁴ Mcneese, Tim: *Plessy v. Ferguson, Separate but equal*. New York, 2006. 85-88.

⁵⁵ Carrillo, Karen Juanita: *African American History Day by Day*. California, 2012. 178.

után, október 13-án a beidézett, annak ügyvéde, James Walker, illetve Louis Martinet és Rodolphe Desdunes megjelentek a bíróságon. Az állam védőügyvédje Lionel Adams volt.⁵⁶ Homer Plessy és ügyvédjei a 13. és 14. alkotmány kiegészítésre alapozva állították fel a védelmet, amelyek egyenlő bánásmódot biztosítanak a törvény előtt. Ferguson bíró ítélete alapján a felperes elveszítette a pert és köteles volt 25 dollárt fizetni az államnak büntetésként. A bíró továbbá kimondta, hogy az államnak joga van a vasúti társaságok működését szabályozni az állam határain belül.⁵⁷

Ezután Plessy és az Állampolgárok Társasága Louisiana állam Legfelső Bíróságára nyújtottak be fellebbezést, ám ott is Ferguson bíró ítéletét hagyták helyben. Ezután a Társaság az Egyesült Államok Legfelső Bíróságán keresztül kívánta érvényesíteni álláspontját.⁵⁸ Ahogy közeledett a meghallgatás, egyre több rasszista hangvételű cikk jelent meg az ügy kapcsán. Ezzel párhuzamosan New Orleans város számos aktivistája lépett fel és tartott beszédet az egyre szélesebb körben terjedő szegregációval és diszkriminációval szemben.

Plessy egyik ügyvédje, Albion W. Tourgé a következő két érvet hozta fel a felperes védelmében: Homert megfosztották a fehér színhez való tartozás jogától (mivel 7/8-ad részt fehér származású), valamint a törvény sérti a 13. és 14. alkotmány kiegészítést.⁵⁹ Május 18-án Brown bíró a következőkre hivatkozva utasította el a keresetet: „Először is. Nagyon világos, hogy ez a törvény nem ellentétes a tizenharmadik alkotmánykiegészítéssel [...]. A rabszolgaság [...] egy megkötött állapot. [...] Másodszor a tizennegyedik alkotmánykiegészítés bevezetése kétségtől elárthatja a két faj törvény előtti abszolút egyenlőségét, de a dolgok természetét illetően nem állhatott szándékában, hogy eltörölje a színeken alapuló különbözőségeket [...]” Továbbá hozzátette, hogy „azok a törvények, amelyek megengedik, sőt megkövetelik a szétválasztást azokon a helyeken, ahol ki vannak téve annak, hogy kapcsolatba kerülnek egymással, nem szükségképpen tartalmazzák egyik vagy másik faj alsóbbrendűségét és általánosan, ha nem is egyetemesen elfogadottak, mint az államhatalom gyakorlati megnyilvánulása [...]. Ennek a legközönségesebb példája [...] a fehér- és színes bőrű gyermekek számára felállított elkülönített iskola.” Végezetül Brown bíró meghatározta az „elkülönített, de egyenlő” elvet: „Ha mindkét faj polgári és politikai jogai egyenlők, akkor az egyik polgárilag és politikailag nem lehet alsóbbrendű a másikkal. Ha

⁵⁶ Mcneese 2006, 88.

⁵⁷ Maidment, Richard A.: *Plessy v Ferguson Reexamined. Journal of American Studies.* 7. no. 2. Cambridge University Press, 1973. 131.

⁵⁸ Glisson, Susan M.: *The Human Tradition in The Civil Rights Movement.* Rowman and Littlefield Publishers, 2006. 40.

⁵⁹ Glisson 2006, 41.

viszont az egyik faj a másiknál társadalmilag alsóbbrendű, akkor az Egyesült Államok Alkotmánya sem teheti őket ugyanarra a szintre.”⁶⁰

Az egyetlen bíró, aki nem értett egyet a döntéssel (7-1 arányban szavazták meg az ítéletet), John Marshall Harlan, a "nagy ellenvéleményező" volt, aki becenevéhez híven meg is fogalmazott egy ellenvetést, miszerint: "[...] Az alkotmányunk színvak, nem ismeri és nem is tolerálja az állampolgárok közötti osztálykülönbségeket. A polgárjogok tekintetében a törvény előtt minden ember egyenlő ".⁶¹

A tárgyalás másnapján számos cikk jelent meg a döntéssel kapcsolatban, amelyekben a vélemények igen eltérőek voltak. A *New York Daily Tribune* a „szerencsétlen törvény földje” című cikkében egyenesen szerencsétlennek nevezte a döntést, amely teljesen szembe ment a faji megkülönböztetés elleni addigi harccal. A *New Orleans Daily Picayune* az „egyenlőség, de nem szocializmus” című cikkében az egyenlőség gondolatát a szocializmushoz hasonlította, ami, amennyiben érvényesülne, úgy nem lenne magántulajdon, magánélet, vagy társadalmi megkülönböztetés. Az egyén ebben a közegben teljesen elveszne és megszűnne, a felvilágosult demokrácia alapelvei pedig semmisség válnának. A *Rochester Democrat and Chronicle* május 20-i „Egy furcsa döntés” című cikkében egyenesen gyalázatnak nevezte azt, amit a Legfelső Bíróság a döntéssel elért. A cikk szerzője kijelentette, hogy a döntés nem volt összhangban a köztársaság alapelveivel és szellemével. Megszégyenítőnek érezte, hogy az Egyesült Államok képes ilyen megalázó cselekedetet végrehajtani, hogy egyes polgárait másodosztályúvá minősít. A *New York Journal* május 20-i „Szokás szerint” című cikke ugyancsak a színes bőrűek törvény előtti egyenjogúsága mellett érvelt, szerinte az elkülönített szerelvények voltak az állandó zavar forrásai. Az African Methodist Episcopal Church Szemléjének 1896. évi XIII. számában megjelent „Kézenfekvő szofisztika” című cikke ugyancsak elítélte Brown bíró döntését és a következő idézettel példázta a törvényhozás hibáját: „Jézus Krisztus számára nincs zsidó, és nincs görög, sem rabszolga, sem szabad, sem szkíta, sem barbár”, azaz a megkülönböztetés ilyen formája Isten ellen való.⁶²

⁶⁰ Bódy-Urbán 2001, 261-262.

⁶¹ <http://law2.umkc.edu/faculty/projects/ftrials/shipp/harlan.html> Utoljára letöltve: 2014. 11.03.

⁶² Davies 2012, 203-209.

2.3 Cumming kontra Richmond megyei Oktatási Testület

Három évvel az „elkülönített, de egyenlő” elv kimondása után újabb jelentős, az oktatási integráció korlátozását megerősítő ügy került a bíróságok elé. 1899-ben a Cumming kontra Richmond megyei Iskolatestület per kapcsán ismét Ferguson bíró elé került az eset.

1897-ben Augustában, Georgia államban az Oktatási Testület úgy döntött, hogy bezárja az egyetlen színes bőrűeknek fenntartott Ware Középiskolát, mert az gazdaságilag fenntarthatatlan és amúgy is hatvan gyerek jár oda, míg a város afroamerikaiaknak fenntartott általános iskolájába háromszáz tanuló jár, így inkább azt kellene finanszírozni. A bezárt iskola helyett négy általános iskolát nyitottak meg. A hatvan középiskolás számára kijelöltek három iskolát. Ezzel párhuzamosan, július 10-én az Oktatási Testület adót vetett ki az államon belül élőkre, amiből az állami iskolákat kívánták finanszírozni és támogatni.⁶³

A felperesek beperelték az Oktatási Testületet, ugyanis a beszedett adóból, 45000 dollárból csak a fehér diákok számára fenntartott oktatási intézményeket támogatták, a színes bőrűek számára fenntartottakat nem. Ráadásul a hatvan középiskolás diák számára olyan intézményeket kínáltak fel, amelyek tandíjat követeltek meg a szülőktől, mivel azok nem állami iskolák voltak. A vádirat szerint a megye oktatási testülete megsértette a 14. alkotmánykiegészítést, a lépés pedig alkotmányellenes volt. A megyei bíróság döntése értelmében az Oktatási Testületnek előbb egy, a színes bőrűek számára fenntartott intézményt kell működtetni, azután költheti csak el az adót a fehér diákok iskoláira. Az alperes az állami Legfelső Bíróságon fellebbezett, majd az ítéletet a bíróság az Oktatási Testület javára döntötte el.

A felperesek az Egyesült Államok Legfelső Bíróságához fordultak, azonban az elutasította a keresetet, mivel Cummings és társai (Harper és Ladaveze) nem hivatkoztak a 14. alkotmánykiegészítés azon pontjára, amelyet az Oktatási Testület megsértett. Továbbá a megyének nem kötelessége, hogy az államon belül színes bőrűek számára középiskolát tartson fenn.⁶⁴

A döntés mellett állt ki John Marshall Harlan bíró is, aki a Plessy kontra Ferguson ügyben az egyedüli ellenvéleményt fogalmazta meg. Kijelentette, hogy az „adózásból származó előnyök és hátrányok az összes állampolgárt kell, hogy érintsék fajra és osztályra való tekintet nélkül”, viszont az ebből származó problémák szövetségi szintű beleszólást nem

⁶³ 1872. augusztus 23-án Georgia állam közgyűlésének rendelete alapján az állam felhatalmazta az Oktatási Testületet, hogy évente szedhet be adót a megye területén élőkől az oktatási intézmények megfelelő fenntartására és működtetésére amennyiben az szükséges.
<https://supreme.justia.com/cases/federal/us/175/528/case.html> Utoljára letöltve: 2014. 10.17.

⁶⁴ Lomotey 2010, 202.

igényelnek.⁶⁵ A döntés hatására számos más, főként déli állam alkalmazott hasonló intézkedéseket a színes bőrűek középiskolai oktatásával szemben. A bezárt iskolák költségvetését átszervezték, az általános iskolákat támogatták belőle.

2.4 Berea kontra Kentucky

Az 1859-ben alapított Berea Főiskola (Kentucky állam) a 19. század folyamán, majd a 20. század elején az állam egyetlen nem szegregált iskolája volt. Az évtizedek során számtalan osztály indult fehér és fekete diákok bevonásával. 1904-ben azonban az ún. Day Law életbelépésével az integrálás megszűnt az intézményben. A törvény Carl Day képviselő nevéhez fűződött, aki az állam területén lévő integrált állami és magán iskolákat kívánta oly módon felszámolni, hogy azok csak fehér diákok számára legyenek elérhetők. 1904 júliusában elfogadta a képviselőház a törvényt, majd október 8-án Madison megye beperelte a Berea Főiskolát, mert az integrált intézmény lévén megsértette a korábban elfogadott intézkedést. Az intézmény szerint a törvény megsértette a szövetségi alkotmányt, mert korlátozta a szabad iskolaválasztás jogát. A bíróság a következőkkel érvelt: „a vérség tisztasága mélyebb és fontosabb, mint a választás lehetősége”.⁶⁶ Az Amerikai Egyesült Államok Legfelső Bírósága hasonlóképpen döntött az ügyben 1908-ban. Kimondta ugyanis, hogy az állami bíróság ítélete helyes, a Főiskola hatásköre pedig nincs korlátozva, viszont a fekete és fehér diákok nem tanulhatnak egy intézményen belül, vagy tanulhatnak, de legalább huszonöt mérföldre egymástól.⁶⁷ Az intézmény azonban nem tett le William Goodell Frost igazgató tervéről, így nem sokkal később létrehozta a csak színes bőrű diákok számára működtetett Lincoln Intézetet, amelyet kétszázezer dollár támogatásban részesített működésének fenntartására.⁶⁸ Az ügy jelentősége tehát az volt, hogy az egyes tagállamoknak lehetőségük volt határaikon belül korlátozni az integrált iskolák létét mind az állami, mind a magán intézményekben.

2.5 Az NAACP

A korszak és a polgárjogi mozgalom legjelentősebb, a szegregáció megszüntetéséért harcoló szervezete az NAACP, azaz az Nemzeti Szövetség a Színesbőrű Emberek Fejlesztéséért (National Association for the Advancement of Colored People) volt. A szervezet 1909. február 12-én jött létre W.E.B. Du Bois, Ida B. Wells, Archibald Grimké, Oswald

⁶⁵ Mcneese 2007, 39.

⁶⁶ Kleber, John E.: *The Kentucky Encyclopedia*. Harmadik kiadás. The University Press of Kentucky, 1992. 258.

⁶⁷ Kleber 1992, 258.

⁶⁸ Kleber 1992, 72.

Garrison Villard és William English Walling alapítása révén, akik célja az afroamerikaiak jogaiért való harc volt.⁶⁹ Az NAACP Jogi Védelem és Oktatási Alap (Legal Defense and Educational Fund- LDF) szárnya 1940-ben jött létre, hogy a bírósági eljárások során képviselje a szervezetet oktatási, választójogi, gazdasági és bűnügyi esetekben, illetve a faji megkülönböztetés elleni harcban. Tette mindezt a függetlenségi nyilatkozatban megfogalmazott elv alapján: "Minden ember egyenlőnek teremtetett". A szárny vezetője Thurgood Marshall ügyvéd lett 1940-ben, aki fáradhatatlan harcával végül 1954-ben elérte az „elkülönített, de egyenlő” elv eltörlését a Brown kontra Topekai Oktatásügyi Testület perében. A szervezet 1964-ben létrehozott egy ösztöndíj-programot is az afroamerikai diákok számára, hogy elérhessék oktatási céljaikat.⁷⁰

A két világháború közti időszakban - főleg a harmincas években - az NAACP világosan látta, hogy a déli szegregáció elleni harc reménytelen, így jogi törekvéseit északon folytatta, ahol kisebb mértékben volt elterjedt a megkülönböztetés az oktatásban. Ebben az időszakban a déli feketék minden téren korlátozva voltak. A második világháború végéig nem, vagy alig volt középiskolai oktatás a színes bőrűek számára. Ezzel szemben a háború előtt több északi városban is volt integrált iskola, például New Yorkban, Philadelphiában, Chicagóban, vagy Cincinnatiában. A háború után azonban egyre jobban terjedt az elkülönítés ezeken a területeken is, részben a lakóhelyi szegregáció, részben más adminisztratív szegregációs intézkedések miatt.⁷¹

2.6 Gong Lum kontra Rice

Ezzel párhuzamosan került a figyelem középpontjába a déli, Mississippi állambeli Gong Lum kontra Rice per, amely a következő állomása volt a szegregáció-ellenes harcnak. Gong Lum nem az afroamerikaiak oktatási szegregációja ellen lépett fel, mivel ő és gyermeke, Martha nem voltak jogi értelemben színes bőrűek. A Mississippi deltájában, a rekonstrukció időszakában sok kínai családot telepítettek le a munkaerőhiány miatt. A betelepült családok gyermekei a fehér diákoknak fenntartott iskolákba járhattak, azonban 1927-ben az állam úgy döntött, hogy ezt az engedélyt megvonja. Érveit "ésszerű osztálykülönbségekre" alapozta, miszerint a kínai gyermekeknek a színes bőrűeknek fenntartott intézményekben kell tanulniuk. Gong Lum bíróságra vitte az ügyet, ahol kifejtette, hogy nincs a megyében ázsiaiak számára fenntartott intézmény. Ráadásul gyermeke, Martha

⁶⁹ NAACP: *Celebrating a Century 100 Years in Pictures*. Gibbs Smith, 2009. 12.

⁷⁰ Lomotey 2010, 469-470.

⁷¹ Klarman 2006, 147.

nem színes bőrű, nem kevert fajú, hanem „tiszta” kínai származású amerikai állampolgár. Édesapja adófizető, a kislány pedig tanköteles. Az egyetlen, számára megfelelő intézmény a Rosedale Gimnázium, amely az ő korában (9 éves) megfelelő képzést tud biztosítani. A bíróság a felperes ellen hozta meg döntését, aki ezután az állami Legfelső Bíróságon fellebbezett, de itt is elutasították keresetét. A Mississippi állami alkotmány 209. paragrafusa szerint az "elkülönített iskolák a fehér és színes bőrű fajok számára vannak fenntartva". A színes bőrű fajba beletartoznak a sárga (yellow) bőrű személyek is, így Martha Lumnak is a szegregált iskolák egyikébe kell járnia.⁷² Ezzel párhuzamosan a bíróság kimondta, hogy amennyiben a felperes nem kíván a szegregált iskolák egyikébe járni, úgy dönthet a magán iskolába való felvétel mellett is.

2.7 Murray kontra Pearson

1935-ben Donald Gaines Murray jelentkezett a Marylandi Egyetem jogi karára, de a diszkriminatív adminisztráció február 9-én elutasította felvételét, hivatkozva származására: „[...] az egyetem nem fogad néger diákokat, kivéve a Princess Anne Akadémia”.⁷³ Murray nem nyugodott bele a válaszbba és március 5-én az oktatási testület minden tagjának elküldte a következő üzenetet: „[...] a jelentkezésem visszautasítása igazságtalan és ésszerűtlen volt, valamint ellentétes az alkotmánnyal és az Egyesült Államok, az alkotmány és az állam törvényeivel”.⁷⁴ Pearson elnök erre válaszul azt mondta, hogy a jelentkező jobban tenné, ha a washingtoni Howard Egyetemre jelentkezne, mert ott olcsóbb az oktatás és elfogadható körülmények vannak a tanuláshoz. Murray sikeresen elérte Thurgood Marshall és Charlie Houston védőügyvédek bevonását a perbe, amelyet az igazgató ellen indított (a per Murray kontra Maryland néven lett ismert).

Az ügy júniusban Baltimore város megyei bíróságán zajlott le, ahol Eugene O’ Dunne bíró elnökölt. A bíró nem értette, hogy az állam miért épített egy teljesen komplex oktatási intézményt a színes bőrűek számára is (Prince Anne Akadémia). Illetve az állam miért tart fenn ötven, kétszáz dollár értékű ösztöndíjat afroamerikaiaknak, hogy az államon kívül tanulhassanak jogot. A meghallgatáson Pearson elnök azt mondta, hogy a fenntartott másik intézmény szinte azonos oktatási feltételeket kínál a fekete diákok számára. Az egyetem elnöke a meghallgatás során kijelentette, hogy ő nem áll a fekete diákok felvétele elé, de az állami eljárás mód igen. Ráadásul akkor még nem volt elkülönítve pénzalap az ösztöndíjak

⁷² Klarman 2006, 301.

⁷³ Kluger, Richard: *Simple Justice: The History of Brown v. Board of Education and Black America's Struggle for Equality*. Knopf Doubleday Publishing Group, 2004. 188.

⁷⁴ Kluger 2004, 188.

számára, így, ha Murray megpályázik egyet, nem tudták volna finanszírozni. Az egyetem dékánja azt is megerősítette, hogy nem volt az állam területén csak színes bőrűeknek fenntartott jogi egyetem. Houston, Murray ügyvédje beidézte az állam színes bőrűekért felelős felügyelőjét is, aki megerősítette, hogy az oktatási feltételek mindkét borszínhez tartozó diákok számára egyenlők. A felperes védőügyvédjei azonban felkészültek voltak. Az ajánlott Princess Anne Akadémia egy középiskolai szintű felsőoktatási intézmény volt, amelyben azonban nem volt jogi képzésre megfelelő lehetőség, ráadásul az ott lévő feltételek (tanárok fizetése, az intézmény felszereltsége) sem voltak egyenlők a Maryland Egyetemével. Így kimondható volt, hogy az elkülönítés megtörtént, de az egyenlő feltételek nem teljesültek. Ennél fogva O'Dunne bíró 1935. június 25-én kimondta a döntést, az egyetemnek fel kell vennie Donald Gaines Murray-t.⁷⁵

A védelem fellebbezett az állami Fellebbviteli Bíróságon. A *Baltimore Sun* című újság cikke szerint a bíróság részéről „abszurd és kegyetlen” lenne, ha nem engedné Murray-t az egyetemre járni. A Maryland Egyetem ügyvédjei hasonlóképpen, mint a megyei bíróságon, itt sem tudták bizonyítani állításuk, miszerint a körülmények kedveznek a színes bőrűek oktatásának. Így a Fellebbviteli Bíróság helyben hagyta az alsóbb fokú bíróság döntését, és a felperesnek adott igazat. Mivel az államban nem volt egyenlő körülményeket biztosító oktatási intézmény (egyetem) fekete diákok számára, így Donald Gaines Murray-t fel kellett venni a Maryland Egyetemre.⁷⁶

2.8 Missouri ex rel. Gaines kontra Canada

Két évvel a marylandi eset után egy újabb, az előző perhez hasonló eset bontakozott ki Missouri államban. Az első olyan ügy volt ez az Egyesült Államok Legfelső Bíróságán, amikor a bíró kimondta, hogy a csak fehér diákok számára fenntartott egyetemeknek fogadniuk kell a színes bőrű diákokat is. A harmincas években az NAACP olyan jogi kampányba kezdett, amelynek célja nem az „elkülönített, de egyenlő” elv totális támadása volt, hanem bizonyos könnyebben kikezdhető elemek megdöntése. Ennek alapja az volt, hogy az egyes államoknak rendkívül nagy költségekbe került volna hasonló színvonalú oktatási intézmények fenntartása, mint amilyet a fehér diákok számára fenntartottak. Ezt kihasználva indította meg az NAACP hadjáratát az oktatási szegregáció felszámolására.⁷⁷

⁷⁵ Kluger 2004, 189-193.

⁷⁶ Kluger 2004, 193-195.

⁷⁷ Lomotey 2010, 452.

A legjobb megoldásnak az általános és középiskolai oktatással ellentétben a felsőoktatás területén vívott harc tűnt, hiszen ilyen intézményekből nem volt sok a déli államok területén. 1935-ben egy afroamerikai férfi, Lloyd Gaines jelentkezett a Missouri Egyetem jogi karára. Gaines kiváló tanuló, osztályelső volt a Lincoln Egyetemen, ahol történelemből szerzett alapfokú diplomát. A Missouri Egyetem azonban elutasította a férfi jelentkezését, származására hivatkozva. Gaines bíróságra vitte az esetet, ahol kifejtette, hogy az elutasítás szemben áll az alkotmány tizennegyedik kiegészítésével. Az államon belül ugyanis nem volt másik, csak színes bőrűeknek fenntartott jogi iskola. Missouri állam törvényei kimondják, hogy amennyiben egy afroamerikai jelentkezik a csak fehér diákok számára fenntartott intézménybe, akkor az egyetem, egy, az állam határain kívüli másik egyetemre irányíthatja a jelentkezőt. Amennyiben a színes bőrű diák elfogadja azt, úgy az állam finanszírozza a jelentkező költségeit. Lloyd Gaines azonban visszautasította a lehetőséget, és bíróságra vitte az ügyet. Az állami bíróság a felperes ellen döntött, azzal az indokkal, hogy Gainesnek lehetősége lett volna az államon kívül tanulnia. Az NAACP és Thurgood Marshall kiállt a férfi mellett és az Egyesült Államok Legfelső Bíróságára vitte az ügyet, ahol azonban hasonlóan, mint a Murray kontra Maryland ügyben, a felperes javára döntöttek. Az ítélet szerint a Missouri Egyetem köteles volt Gainest felvenni a jogi karra.⁷⁸

Lloyd Gaines azonban soha nem járt a Missouri Egyetemre. Az ugyanis elutasította a Bíróság döntését, és helyette inkább pénzt folyósított a Lincoln egyetemnek, hogy hozzon létre egy megfelelő színvonalú jogi kart. Ez 1939-re meg is történt. Az NAACP szerette volna kihasználni a helyzetet, és bebizonyítani, hogy az újonnan létrehozott intézmény nem egyenlő színvonalú a Missouri Egyetemmel, de Gaines közben eltűnt. Ennek következtében az új jogi kar tesztelése nem sikerült, így nem sikerült érvényt szerezni az 1938-as döntésnek.

2.9 Sipuel kontra Oklahoma Egyetem Tanácstestülete

A szegregáció megszüntetéséért folytatott harc a felsőoktatás színterén zajlott tovább. Három fontos ügy került tárgyalásra a negyvenes és ötvenes évek fordulóján. Az első a Sipuel kontra Oklahoma Egyetem Tanácstestülete volt. 1946-ban Ada Louis Sipuel jelentkezését elutasította az egyetem, származására hivatkozva. A hölgy az Egyesült Államok Legfelső Bíróságáig vitte az ügyet, ahol Thurgood Marshall személyében az NAACP ismét képviseltette magát. A Bíróság kimondta az ügy kapcsán, hogy az állam köteles egyenlő oktatási feltételeket teremteni az afroamerikaiak számára. Az állam a döntés alapján

⁷⁸ Lomotey 2010, 453.

létrehozta a Langston Jogi Egyetemet, ami azonban messze elmaradt az „egyenlő” feltételektől. Sipuel újra bíróságra vitte az ügyet, amely 1949-ben kimondta, hogy az Oklahoma Egyetem köteles felvenni a már friss házasság Mrs. Fishert. Az intézmény a döntéstől függetlenül az iskolán belül megkülönböztette Sipuelet (a tantermekben), aki 1951-ben sikeresen megszerezte diplomáját. 1992-ben Ada Louis Sipuel Fishert kinevezték az Oklahoma Egyetem Tanácsnökevébe.⁷⁹

2.10 Sweatt kontra Painter

A második ügy a Sweatt kontra Painter eset volt, ahol egy afroamerikai férfi, Herman Sweatt a Texasi Egyetem jogi karára jelentkezett, de elutasították, hasonlóan a többi ügghöz, származása miatt. Az állam abban reménykedett, hogy ha gyorsan épít egy a színes bőrű diákok számára fenntartott jogi intézményt, képes lesz megfékezni az eset jogi útra való terelődését. Az iskola azonban alulfinanszírozott volt a Texasi Egyetemhez képest és felszereltségében sem volt egyenlő színvonalú. Thurgood Marshall és az NAACP kezébe vette az ügyet, és 1950-ben a Legfelső Bíróságra vitte azt. Érvelésükben az intézmény minőségére fektették a hangsúlyt, ami sikeresnek bizonyult, a bíróság Sweatt javára döntött. A kirívó különbségek miatt a Texasi Egyetemnek fel kellett vennie az afroamerikai jelentkezőt az iskolába.⁸⁰

2.11 McLaurin kontra Oklahoma Egyetem Oktatási Testület

A harmadik, a McLaurin kontra Oklahoma Egyetem Oktatási Testülete ügyben hasonló feltételek mellett hasonló döntés született. 1948-ban egy afroamerikai tanár, George W. McLaurin az Oklahoma Egyetem doktorandusz programjába jelentkezett, de elutasították. A jelentkező az állami bíróságon kiharcolta a háromtagú bírói testület támogatását, így felvételt nyert az egyetemre. Az intézmény azonban szegregálta a férfit. Nem ülhetett egy teremben a fehér diákokkal, valamint a könyvtárban és az étkezőben is elkülönítették. McLaurin újra bíróságra ment, mivel nem érezte megfelelőnek oktatása körülményeit. 1950. áprilisában az Egyesült Államok Legfelső Bíróságára került az ügy, ahol a bírói testület McLaurin javára döntött, azaz a színes bőrűek számára egyenlő oktatási feltételeket kellett biztosítani az integrált iskolákban is.⁸¹

⁷⁹ Jaynes, Gerald D.: *Encyclopedia of African American Society*. Sage Publications, 2005. 747.

⁸⁰ Tucker 2000, 61.

⁸¹ Pierce, Alan: *Brown V. Board of Education (American Moments)*. ABDO Publishing Company, 2004. 20.

2.12 Brown kontra Topekai Oktatási Testület

A Legfelső Bíróság által kimondott döntő jelentőségű ítélet megszüntette az 1896 óta érvényben lévő „elkülönített, de egyenlő” elvet, amely *de jure* engedélyezte a szegregációt az iskolákban. Az 1950-es évek elején öt fontos, egymástól független ügy került az Egyesült Államok Legfelső Bírósága elé, amelyet egy perré olvasztottak, mivel mindegyik azonos problémakör alá tartozott. Az ötvenes évekre a felsőoktatásban Thurgood Marshall és az NAACP által elért részsikerek mellett egy másik, egy nemzetközi folyamat is közrejátszott a változásban, amely – még ha lassan is - az integráció felé sodorta az Egyesült Államokat.

A II. világháború után az ENSZ elfogadta az Emberi Jogok Nyilatkozatát, melynek értelmében a szervezet minden tagországa megtiltotta országában a fajra, bőrszínre és vallásra vonatkozó diszkriminációt. Az Egyesült Államok a feltartóztatás politikájával a kommunista terjeszkedést kívánta meggátolni a világban. A világpolitikában egyre nagyobb szerephez jutottak a gyarmati uralom alól felszabaduló államok. Az Egyesült Államoknak ez azt jelentette, hogy egyre nehezebb volt a szabadságot követelnie a világ különböző pontjain, miközben határain belül korlátozta az afroamerikaiak szabadságjogait. Az „elkülönített, de egyenlő” elv szemben állt azokkal az eszmékkel, amelyeket az Egyesült Államok támogatott, ez pedig nem volt sokáig fenntartható. Truman elnök a fokozódó nyomás hatására 1948-ban elrendelte a szövetségi kormányban és a hadseregben az integrációt.⁸²

1951 és 1952 között az ország négy különböző államában öt kerületi bíróság öt ügyben kísérelte meg továbbra is konzerválni a Plessy kontra Ferguson ügyben hozott ítéletet. Az első per a Brown kontra Topekai Oktatási Testület ügye volt, amelyben a felperesek szülők voltak, akik gyermekeinek messzebbre kell utazniuk a színes bőrűeknek fenntartott intézményekbe. Hiába volt hét háztömbnyire egy neves, csak fehér diákoknak fenntartott iskola, nekik hat háztömböt kellett gyalogolniuk, hogy ott buszra szálljanak, ami elvitte őket az iskolába.

Az 1879-es kansasi törvény kimondta, hogy minden 15000 fő feletti településen kell lennie egy elkülönített általános iskolának. Több szülő felháborodását keltette a település szegregációs politikája, akik közül tizenhárman úgy döntöttek, hogy fellépnek az intézkedések ellen. A helyi NAACP szervezet összefogta a szülőket és Oliver L. Brown vezetésével a kerületi bíróságra vitte az ügyet. A három tagú bírói testület előtt a szülők felvázolták a szegregált iskolák hiányosságait, és hogy azok milyen hatással voltak gyermekeikre. Ezzel kapcsolatban még pszichológusokat és más tudósokat is felkértek, hogy

⁸² Magyarics 2008, 122.

vázolják fel az elkülönítésből eredő mentális problémákat a színes bőrű diákok körében. A bíróság végül 1951 augusztusában a városnak kedvezett döntésével. Megállapította azonban, hogy a szegregáció negatív hatással van a színes bőrű diákokra, valamint, hogy az intézmények közel sem egyenlő feltételek mellett működnek. Ez a kiegészítés adott lehetőséget az NAACP ügyvédjeinek a Legfelső Bírósághoz való fellebbezésre.⁸³

A Brown ügy második összetevője az 1952-es Briggs kontra Elliott eset volt. Summerton (Dél-Karolina) városában az afroamerikai közösség oktatása nagyban eltért a fehér diákokétól. Az állami általános és középiskolai helyzet itt volt a legrosszabb a déli megyékben. Az oktatási intézmény zsúfolt és romos volt. Az állam az 1949-es iskolaévben negyvenkilenc dollárt költött az afroamerikai és százhetvenkilenc dollárt a fehér tanulónként. A színes bőrű tanulónak több kilométert kellett gyalogolni az iskolába, míg a fehér diákokat busz vitte az intézményekbe. Húsz szülő közösen indított pert a megye oktatási testülete ellen, ahol a Harry Briggs (felperes) és Roderick W. Elliott (felügyelő) nevével fémjelzett per a kerületi bíróságon került megtárgyalásra.

1951 májusában a kerületi bíróságon az NAACP és Thurgood Marshall ismét az elkülönített iskolák egyenlőtlenségét hangsúlyozta, valamint, hogy a szegregáció mentális problémákat okoz egyes színes bőrű gyerekeknél. A bíróság azonban megerősítette az elkülönítés és az „elkülönített, de egyenlő” elv érvényességét. A bíró - az alperes megállapítására, miszerint az intézmények felszereltsége nem egyenlő - elrendelte, hogy a megye köteles a színes bőrű diákoknak fenntartott iskolákat megfelelő helyzetbe hozni. A bírói testület egyik tagja, Julius W. Waring bíró a többséggel ellentétes véleményt fogalmazott meg. Szerinte az általános iskolai szegregáció – csakúgy, mint a Mclaurin és Sweatt ügyekben - alkotmányellenes és sérti az egyenlő védelemről szóló záradékát.

Az alperesek a Legfelső Bírósághoz fordultak, ám az visszaküldte az ügyet a kerületi döntéshozókhoz, hogy várják meg a hat hónapot, hogy az alatt az idő alatt történik-e érdemben változás (ugyanis ezt is elrendelte a bíróság). 1952 márciusában letelt a határidő, azonban a felperesek és az NAACP – hiába történt meg az intézmény és az ellátás javítása - nem találták megfelelőnek és egyenlőnek az oktatási feltételeket. A kerületi bíróság továbbra sem hagyta helyben keresetüket, így újra a Legfelső Bíróságra mentek, ahol az ügyet összevonták a Brown kontra Topekai Oktatási Testület perével. 1955-ben a nagy jelentőségű döntés után a kerületi bíróság még megpróbálkozott akaratának érvényesítésével, de végül el kellett fogadnia a magasabb fokú bíróság döntését.⁸⁴

⁸³ Conaway, Judith: *Brown V. Board of Education: The Case for Integration*. Compass Point Books, 2007. 44.

⁸⁴ Lomotey 2010, 114-115.

A következő eset a harmadik a sorban, a Davies kontra Prince Edward Megye Megyei Oktatási Testülete per. Virginiában, Farmville városában 450 tanuló járt az 1939 óta működő Moton Középiskolába, amely intézmény nagyon rossz állapotban volt, az oktatási feltételek nem kedveztek a diákoknak. 1951-ben a diákság, élén a 16 éves Barbara Johns-szal az egyenlőségért harcolt. Egy utcai demonstrációt szerveztek, hogy rámutassanak az egyenlőtlenségre és az afroamerikaiak helyzetére. Majd segítségül hívták az NAACP-t és Thurgood Marhsallt. A diákok tüntetése nem érte el hatását az oktatási testületnél. Oliver Hill és Spottswood Robinson, az NAACP két ügyvédje a száztizenhét felperes – élükön a tizennégy éves Dorothy E. Davis-szel - védelmére kelt a bíróságon. Az ügyvédek a két intézmény egyenlőtlenségére és az állami törvények alkotmányellenességére fektették a hangsúlyt. Mint a többi négy esetben, itt is felvonultattak egy pszichológus professzort, aki megerősítette, hogy az elkülönítés negatív mentális hatással van a fekete diákokra. A háromtagú bíróság az alperes, a megyei oktatási testület javára döntött. A felperesek az Egyesült Államok Legfelső Bíróságán fellebbeztek, ahol az ügyet összevonták a Brown perrel. Hiába volt az 1954-es döntés precedens, a megye 1959. június 2-án bezárta az állami iskolákat azért, hogy elkerülje az integrációt. Csak az 1964-es Griffin kontra Prince Edward Megye Megyei Oktatási Testülete perben hozott döntés hatására nyitották meg újra az iskolák kapuit 1964 szeptemberében.⁸⁵

A negyedik összekapcsolt per a Gebhart kontra Belton eset volt, amely egyedülálló módon gyakorlatilag kimondta a szegregáció jogtalanságát, mégsem tudta azt megváltoztatni. 1952-ben Delaware államban Ethel Belton és más szülők Claymontból, illetve Sarah Bulah, egy fekete szülő, Hockessinből felbérelték Louis Redding Jr.-t – az első színes bőrű ügyvédet az államból -, hogy segítse őket az egyenlőtlen oktatási feltételek leküzdésében. A harcba bekapcsolódott az NAACP is, Jack Greenberg ügyvéd segítségével. A claymonti gyerekeknek egy kilencven perces utazással kellett eljutniuk egy alacsony színvonalú általános- és középiskolába, helyett, hogy a közeli jól felszerelt, csak fehéreknek fenntartott oktatási intézménybe jártak volna. A szülők kérelmét elutasította a jobb felszereltségű oktatási intézmény. A hockessini diákoknak is egy alacsonyabb színvonalú iskolába kellett gyalogolniuk, vagy szüleik segítségével eljutniuk, helyett, hogy buszra szállhattak volna. Ms. Bulah az Állami Oktatási Testülethez nyújtott be kérelmet, de azt elutasították. Mind a Delaware kerületi, mind a Delaware-i Legfelső Bíróság a felpereseknek adott igazat, miszerint a szegregáció alkotmányellenes és az intézmények nem egyenlők. A bíróságok elrendelték,

⁸⁵ Raffel, Jeffrey A.: *Historical Dictionary of School Segregation and Desegregation: The American Experience*. Greenwood Press, 1998. 75-76.

hogy a színes bőrű diákokat a csak fehéreknek fenntartott iskoláknak fel kell venniük, amíg nem sikerül egyenlő oktatási feltételeket teremteni. A fél évszázados precedenst azonban ők nem tudták megsemmisíteni, így az ügyet eljuttatták az Egyesült Államok Legfelső Bíróságára, ahol ugyancsak összekapcsolták a Brown esettel.⁸⁶

Az ötödik, és utolsó per a Brown ügy kapcsán a Bolling v. Sharpe eset volt, amely a fővárosban, Washington D.C.-ben történt 1954-ben. Szülők egy csoportja kérelmet nyújtott be az Oktatási Testületnek, hogy a John Philip Sousa Középiskolát tegyék integrálttá, azaz színes bőrű diákok is jár hassanak oda. A kérelmet elutasították. Az aktivista szülők 1950. szeptember 11-én megpróbálták tizenegy gyermeket az iskolába bejuttatni, azonban az iskola igazgatója, C. Melvin Sharpe megállította őket. Sarah Bolling, az egyik aktivista és két másik szülő pert indított az igazgató ellen. A kerületi bíróság elutasította a szülők keresetét, hivatkozva az 1950-es Carr kontra Corning esetre, amikor megállapították, hogy a szegregáció alkotmányos. Egy évvel később az Egyesült Államok Legfelső Bírósága bevonta az ügyet a Brown perbe, mivel az alkotmányos jelentőségű kérdéseket feszegetett. James Nabrit jogász professzor és George Edward Chalmers Hayes ügyvéd csatlakozott az aktivisták védelméhez.⁸⁷

A Brown ügy kapcsán elmondható, hogy a Legfelső Bíróság főbírója Fred Vinson volt, akit 1946-ban neveztek ki. Működése idején a bíróságon tárgyalt eseteinek csak huszonhat százalékában volt egyhangú döntés. A testület tagjai különböző politikai nézeteket vallottak, ezért a Bíróság több esetben sem döntött egyhangúan.

1952 decemberében a Vinson bíró vezette testület elé került az öt összevont ügy. A védőügyvédek felkészültek, hogy bizonyítsák a szegregáció jogtalanságát, minden eset tárgyalására egy óra állt rendelkezésükre. Thurgood Marshall volt a védelem élén, szemben vele az akkor már 79 éves, nagy múltú John W. Davis, aki a fél évszázada alkalmazott elv védelmében volt jelen.⁸⁸

Thurgood Marshall és kollégái, ahogy azt már az alsóbb fokú bíróságokon is tették, a szegregáció alkotmányellenességét hangsúlyozták, különösképpen a tizennegyedik alkotmánykiegészítés Egyenlő Jogvédelem záradékát. Ezen kívül bevonták a színes bőrűeket ért mentális problémákat vizsgáló pszichológusok véleményét is. A kilenc tagú testületből négyen, Burton, Minton, Black és Douglas úgy gondolták, hogy a felpereseknek igazuk van, az „elkülönített, de egyenlő” elv már nem állja meg a helyét ebben a környezetben. Reed bíró

⁸⁶ <http://www.civilrights.org/education/brown/belton.html> Utoljára letöltve: 2014. 11.01.

⁸⁷ Brown 2008, 102.

⁸⁸ Patterson, James T. Ford: *Brown v. Board of Education: A Civil Rights Milestone and Its Troubled Legacy*. Oxford University Press, 2001. 52.

azt mondta, hogy a szegregáció csak hasznára válik az afroamerikai közösségeknek, Clark bíró a szegregáció mellett érvelt, Frankfurter és Jackson bírók pedig túl konzervatívak voltak ahhoz, hogy az elvet megkérdőjelezzék. A főbíró azokhoz csatlakozott, akik az NAACP és a mozgalom ellen érveltek.⁸⁹

Mivel nem volt egyértelmű határozat, így az ülést elhalasztották a következő évre. 1953. június 8-án folytatták a tárgyalást, azonban Frankfurter és Jackson bírók újabb hat hónap haladékot kértek, hogy átgondolják a döntést. Közben a főbíró 1953. szeptember 8-án szívrohamban meghalt, így az ügy tovább csúszott. Eisenhower elnök a kaliforniai kormányzót, Earl Warrent nevezte ki új főbírónak, aki radikális változásokat akart elérni a szegregáció terén. 1953. december 7-én került sor a tárgyalás folytatására. Thurgood Marshall kitartóan támadta a szegregációt, ami meghozta a várt hatást. Warren főbíró képes volt arra, amire elődje nem, közös megegyezésre juttatta a bírakat, 1954. május 17-én egyhangú döntés született. „Feltesszük hát a következő kérdést: vajon a szegregáció [...] megfosztja-e a kisebbségi csoportok gyermekeit az egyenlő oktatási feltételektől? Úgy hisszük igen. Kijelentjük, hogy az oktatás terén az egyenlő, de elkülönített doktrínának helye nincs.” Az elkülönített oktatási intézmények alapvetően nem egyenlők és a felpereseket megfosztották a 14. alkotmánykiegészítésben foglalt jogaiktól.⁹⁰

A bíróság kimondta, hogy az integrációnak „megfontolt sebességgel” kell haladnia. Természetesen az egyes államokban idő kellett ahhoz, hogy átálljanak az új rendszerre, azaz a szegregáció teljes felszámolására. Délen azonban, ahol a rasszizmus komoly probléma volt, több, mint egy évtizedig tartott a döntés valódi életbe lépése. Ezekben az államokban ugyanis nagyon nehezen, vagy egyáltalán nem valósult meg a Legfelső Bíróság ítélete. A bíróság döntésére válaszul száz déli kongresszusi tag (tizenkilenc szenátor és nyolcvanegy képviselő) 1956 márciusában kiadta a „Déli kiáltvány” elnevezésű röpiratot válaszul a Bíróság döntésére. A politikusok azzal érvelnek, hogy sem az alkotmány, sem az alkotmánykiegészítések nem vonatkoznak az oktatásra, így azok nem befolyásolják egy állam döntéseit ezen a téren. Ráadásul az ítélet káoszt fog okozni, illetve „gyűlöletet és gyanakvást ültet oda, ahol egykor barátság és egyetértés volt”.⁹¹

A déli államokban a szegregáció a mindennapi élet része volt. A színes bőrűek nem szavazhattak, nem utazhattak együtt fehérekkel, stb. A déli politikusok attól tartottak, hogy az oktatás integrációja csak a kezdet lesz.

⁸⁹ Patterson 2001, 54.

⁹⁰ Gitlin, Martin: *Brown V. Board of Education*. ABDO Publishing Company, 2008. 48.

⁹¹ Gitlin 2008, 52. oldal

Összegzés

Ahogy az a fentiekből kiderült, több évtized kellett ahhoz, hogy a polgárháború utáni felszabadítás és jogegyenlőség *de jure* és *de facto* megvalósuljon az Egyesült Államokban. Az 1849-es Roberts ügyben született 1855-ös Legfelső Bírósági döntés már kimondta az integrációt, azonban ez kevésnek bizonyult, fennmaradt a szegregáció.

Az 1896-os „elkülönített, de egyenlő” elv *de jure* megerősítette a faji diszkriminációt. Fél évszázadon át az oktatás területét is jelentősen befolyásolta a Legfelső Bíróság döntése. A 20. század elején létrehozott NAACP kiváló ügyvédek alkalmazott, akik 1954-re vívták ki a szegregáció megszüntetését az iskolákban. Legtöbb esetben a megoldást a legfelső fórumon elért eredmények jelentették. A szegregáció jogi felszámolása azonban nem jelentett teljes megoldást, hiszen az elkülönítés torzulást okozott az afroamerikai lakosság életében, mentális felfogásában és identitásuk meghatározásában. A színes bőrű társadalom egy része – főleg a fiatalok – a szegregáció hatásaként képzettségben elmaradt a fehérektől. Számos afroamerikaival készítettek felméréseket, úgy, mint az 1947-es dr. Kenneth B. Clark által New Yorkban készített teszt, amely során fiatal fekete gyermekeket vizsgáltak meg. Fekete és fehér babákat mutattak nekik, és egyszerű kérdéseket tettek fel. A válaszok 63%-a utalt arra, hogy a tesztalanyok a fehér babát tartották vonzóbbnak, és azzal kívántak játszani. A színes bőrű gyermekek identitása torzult, úgy gondolták, hogy fehérnek lenni jobb, hiszen azok jobbak náluk.⁹² A bírósági tárgyalások során több pszichológust is bevontak a tények megállapításába, akik hasonló véleménnyel voltak az afroamerikai gyerekek gondolkodásmódjáról.

A nagy jelentőségű 1954-es döntés után több évtizednek kellett eltelti ahhoz, hogy a szegregáció felszámolása érdemben megindulhasson. A déli konzervatív körök mindent megtettek, hogy megakadályozzák az integrációt. Az amerikai kormány sem sietette a „megfontolt sebességgel” végrehajtandó intézkedéseket.

Az első jelentős ellenállás a szegregáció támogatói részéről az arkansasi Little Rockban történt 1957. szeptember 4-én. Kilenc afroamerikai diák jelentkezett a helyi, korábban csak fehéreknek fenntartott főiskolára, azonban Orval Faubus kormányzó, a kormányzó által az intézményhez rendelt nemzeti gárda, valamint egy néhány száz fős fehér lakosokból álló tömeg megakadályozta a diákok beiratkozását az iskolába. Elizabeth Beckford, a „little rocki kilencek” egyike késve érkezett a beiratkozásra, őt a tömeg majdnem

⁹² Jilly 2005, 17.

meglincselte. Az események után Ronald Davies, szövetségi kerületi bíró az 1954-es, a Legfelső Bíróság által jóváhagyott törvény megsértéséért beidézte a kormányzót a bíróságra, majd az Egyesült Államok főügyéséhez fordult, hogy hozzon felfüggesztő határozatot Orval Faubus ellen. Eisenhower elnök magához hívatta a kormányzót személyes konzultációra, amelyben utasította, hogy a nemzeti gárdát csak a diákok védelmére használja. Szeptember 23-án a diákok végre sikeresen bejutottak az iskola épületébe, azonban saját védelmük érdekében kimenekítették őket onnan, mert a feldühödött tömeg viselkedése túl veszélyesnek bizonyult. Végül a város polgármestere, Woodrow Mann táviratban kérte az elnök segítségét, aki a katonai beavatkozás mellett döntött. Másnap a százegyedik légideszant 1200 tagja érkezett a településre, akik végül biztosították a diákok beiratkozását az intézménybe. 1958-ban Daisy Bates lett az első afroamerikai diák, aki a főiskolán végzett. Három hónappal később a kormányzó az állami főiskolák működését felfüggesztette. A lépés visszavonására csak 1959 augusztusában került sor.⁹³

A 20. század második felében csökkent a diszkrimináció mértéke. A 80-as, 90-es években voltak még a Ku Klux Klánnak fellángolásai, de jelentős atrocitásokra nem került sor. Mindenesetre napjainkban is okoz még problémát a megkülönböztetés, főleg a déli államokban. A színes bőrű lakosság ezeken a területeken nehezebben szerez állást, nehezebben érvényesíti jogait.

⁹³ Lomotey 2010, 309-400.

Irodalomjegyzék

Brown, Nikki L. M. és Stentiford, Barry M.: *The Jim Crow Encyclopedia*. Greenwood Publishing Group, 2008.

Bódy Pál, Urbán Aladár (szerk.): *Szöveggyűjtemény az Amerikai Egyesült Államok történetéhez: 1620-1980* (ford. Gál Zoltán et al.), Budapest- Pécs: Dialóg Campus, 2001.

Carrillo, Karen Juanita: *African American History Day by Day*. California, 2012.

Conaway, Judith: *Brown V. Board of Education: The Case for Integration*. Compass Point Books, 2007.

Davies, Thomas J.: *Landmarks of the American Mosaic. Plessy v. Ferguson*. ABC-Clio, 2012.

Gitlin, Martin: *Brown V. Board of Education*. ABDO Publishing Company, 2008.

Glisson, Susan M.: *The Human Tradition in The Civil Rights Movement*. Rowman and Littlefield Publishers, 2006.

Goldberg, Chad Alan: *Citizens and Paupers: Relief, Rights, and Race, from the Freedmen's Bureau to Welfare*. Chicago: The University Press of Chicago, 2007.

Jaynes, Gerald D.: *Encyclopedia of African American Society*. Sage Publications, 2005.

Jilly, Viktor: *„We shall overcome!” Civil rights movement in the United States*. Print Invest Magyarország-H ZRT., 2012.

Klarman, Michael J.: *From Jim Crow to Civil Rights: The Supreme Court and the Struggle for Racial Equality*. Oxford University Press, 2006.

Kleber, John E.: *The Kentucky Encyclopedia*. Harmadik kiadás. The University Press of Kentucky, 1992.

Kluger, Richard: *Simple Justice: The History of Brown v. Board of Education and Black America's Struggle for Equality*. Knopf Doubleday Publishing Group, 2004.

Lomotey, Kofi (szerk.): *Encyclopedia of African American Education*. 1. kötet. SAGE Publications, 2010.

Magyarics Tamás: *Az Amerikai Egyesült Államok Története. 1914-1991*. Kossuth Kiadó, 2008.

Maidment, Richard A.: *Plessy v Ferguson Reexamined*. *Journal of American Studies*. 7. no. 2. Cambridge University Press, 1973.

Mitchell, Ralph: *Az Egyesült Államok Alkotmánya. Történet, dokumentum, mutatók*. Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó, 1995.

Morison, Samuel Eliot et al: *A Concise History of The American Republic*. Second Edition. New York: Oxford University Press, 1983.

Morison, Samuel Eliot et al: *The Oxford History of The American People*. New York: Oxford University Press, 1965.

Mcneese, Tim: *Brown V. Board of Education: Integrating America's Schools*. New York: Infobase Publishing, 2007.

Mcneese, Tim: *Plessy v. Ferguson, Separate but equal*. New York, 2006.

Medley, Keith Weldon: *We as Freeman. Plessy v. Ferguson*. Louisiana: Pelican Publishing, 2012.

Murphy, Walter F.: *American Constitutional Interpretation*. Third Edition. New York: Foundation Press, 2003.

NAACP: *Celebrating a Century 100 Years in Pictures*. Gibbs Smith, 2009.

Patterson, James T. Ford: *Brown v. Board of Education: A Civil Rights Milestone and Its Troubled Legacy*. Oxford University Press, 2001.

Pierce, Alan: *Brown V. Board of Education (American Moments)*. ABDO Publishing Company, 2004.

Pildes, Richard H.: *Democracy, Anti- Democracy, and Canon*. In: *Constitutional Commentary*, Vol 17., 2000.

Raffel, Jeffrey A.: *Historical Dictionary of School Segregation and Desegregation: The American Experience*. Greenwood Press, 1998.

Sellers, Charles, May Henry, McMillen, Neil R. (ford. Hahner Péter): *Az Egyesült Államok története*. Budapest: Maecenas: Talentum, 1999.

Tucker, Ronnie Bernard: *Affirmative Action, The Supreme Court, and Political Power in the Old Confederacy*. University Press of America, 2000.

Vorenberg, Michael: *Final Freedom. The Civil War, the Abolition of Slavery, and the Thirteenth Amendment*. Cambridge University, 2004. 230.

Williams, Heather Andrea: *Self- taught. African American Education in Slavery and Freedom*. Chapel Hill: University of North Carolina Press, 2007.

Zsigmond Anna: *Amerika. Társadalom és oktatás. Fordulópontok az amerikai oktatáspolitikában*. Budapest: Gondolat kiadó, 2005.

Internetes források

<http://massmoments.org/teachers/primedoc.cfm?pid=47> Utoljára letöltve: 2014.10.08.

<http://www.britannica.com/EBchecked/topic/67722/black-code> Utoljára letöltve: 2014.10.15.

<http://www.ourdocuments.gov/doc.php?flash=true&doc=52> Utoljára letöltve: 2014.10.16.

<http://www.civilrights.org/education/brown/belton.html> Utoljára letöltve: 2014. 11 01.

<http://www.pbs.org/wnet/jimcrow> Utoljára letöltve: 2014.10.15.

<https://supreme.justia.com/cases/federal/us/175/528/case.html> Utoljára letöltve: 2014. 10.17.

http://epa.oszk.hu/00400/00458/00262/1931_02_5412.html Utoljára letöltve: 2014. 11.09.

<http://www.history.com/topics/black-history/thurgood-marshall> Utoljára letöltve: 2014. 11.12.

<http://brownvboard.org/sites/default/files/opinion-roberts.pdf> Utoljára letöltve: 2014.11.12.